

Repere axiologice ale relațiilor preadolescenți – părinți

Olga Răileanu(Ciobanu), lector univ.

Summary

The values underlie the modeling of personality, education for and through the values begins early in life. They describe the educational function of the family that are responsible of the preadolescent system of values, because it is poorly developed and requires support and a serious appreciation. So, we need to develop the bases of moral values in the preadolescents family.

Intr-o lume în care schimbările se produc rapid, necesitatea ca oamenii să fie activi, informați și responsabili este mai pregnantă ca niciodată. Realitatea actuală evidențiază tot mai des exemple care ilustrează insuficiența unei baze valorice a preadolescenților atât în viața socială, cât și în cea familială. Preadolescenții trăiesc într-o perioadă de poluare valorică. Pentru unii dintre ei pseudovalorile și nonvalorile au devenit repere care le ghidează existența întreaga viață. Constatăm că tot mai puțin se apelează la comunicare, înțelegere, negociere în soluționarea divergențelor, deseori recurgându-se la fapte nedemne sau chiar la violență.

După cum remarcă *O. Sorici*, cîtă vreme valorile nu sunt recunoscute, explicate, apărute, dar și criticate, ambiguitatea (voluntară sau nu) grevează procesul educativ, distorsionînd specificul și finalitățile acestuia. Este cunoscut faptul că orientarea axiologică stă la baza modelării personalității și își are începuturile în primii ani de viață, în cei șapte ani de acasă. Anume familia, părinții sunt cei, care, pas cu pas, ghidează copiii spre formarea personalității integrale. Permanentele schimbări, la nivel de societate, cauzează confuzie de valori (axiologică) chiar și în rîndurile adulților, căci nu avem un sistem de valori ale educației bine definit și stabilit pe toate formele și dimensiunile acesteia și niște coordonate valorice clare, care să direcționeze procesul instructiv-educativ în integralitatea sa [5, p. 34]. Nu putem nega faptul că fiecare părinte, de-a lungul vieții, își formează sistemul și scala sa valorică, ansamblul de atitudini și competențe, care corespunde unei culturi concrete și modelului educativ promovat. Familia este mediul în care se pun bazele formării personalității preadolescentului, socializării lui, ea creează un mediu cultural propriu, menține continuitatea culturală, transmițînd moștenirea culturală [2].

Familia îndeplinește mai multe funcții:

✓ **funcția biologică:** constă în perpetuarea speciei umane prin procrearea și creșterea copiilor, condiție primordială a existenței societății. Capacitatea ființei umane de a avea urmași este singura ei revanșă asupra morții;

✓ **funcția psiho – afectivă.** Potrivit acestei funcții, familia conferă individului sentimentul de siguranță, îl ajută să depășească obstacolele, să dobîndească echilibrul emoțional. În familie individul găsește căldura sufletească de care are atîta nevoie.

✓ **funcția economică** constă în crearea condițiilor materiale necesare vieții și dezvoltării membrilor familiei. Familia trebuie să acumuleze bunurile și veniturile necesare membrilor ei.

✓ **funcția educativă** se referă la faptul că familia are un rol foarte important în transmiterea limbii, obiceiurilor, modelelor comportamentale, urmașilor ei. În familie, copilul învață să se aprecieze pe sine și pe ceilalți, deprinde un anumit mod de viață, vine în contact cu valorile și normele societății. Familia joacă un rol important în educația civică a copiilor.

În contextul problemei abordate, suntem interesați, în special, de analiza funcției educative a familiei, pentru a determina condițiile și calitatea realizării educației familiale prin și pentru valori în contextul relațiilor dintre preadolescenți-părinți. De eficiența realizării acestor funcții, în primul rând, sunt responsabili părinții și depinde formarea personalității, integrarea ei în valorile umane, deci, și integrarea socială a copilului.

VI. Pâslaru ne sugerează că valoarea se naște din atitudinea (raportarea) omului față de lucrurile din interiorul – exteriorul său. Este cunoscut faptul că orientarea axiologică își are începuturile în familie. În acest context, *E. Albu* definește familia ca fiind purtător de substanță educogenă primară, adică de valori ce vor fi interiorizate de la cea mai fragedă vârstă. O altă definiție întâlnim la *L. Cuznețov*, care consideră că familia reprezintă un organism social complex, ce formează o multitudine de configurații relaționale și personalități unice. De aceea, după cum concretizează autoarea, influențele educative ale familiei sunt o expresie directă a valorilor, a relațiilor ce se stabilesc în interiorul familiei și a modelelor comportamentale oferite de membrii acesteia. În scopul unei eficiente dezvoltări ale capacităților evaluative, fiecare părinte trebuie să cunoască nivelul *de dezvoltare psihofizică, psihointelectuală și psihosocială* a preadolescentului, particularitățile de vârstă și individual tipologice, inclusiv cele trei aspecte ale raportului dintre educație și valori elucidate mai sus.

Putem adauga că anume familia este acel grup inițial în care copilul intră în contact cu norme și reguli morale, pregătindu-se astfel să corespundă cerințelor sociale.

J. Dewey consideră că toate comportamentele manifestate de către copil nu sînt interiorizate, ci preluate, în mod mecanic, din grupul social în care a crescut, adică din familie. Educația realizată în acest grup constituie exemplele oferite de membrii lui, ce devin reflexe condiționate de comportare în societate, deoarece educația este acea reconstruire sau reorganizare a experienței care se adaugă la înțelesul experienței precedente și care mărește capacitatea de a dirija evoluția celei care urmează [5, p. 46].

Cunoașterea valorilor din familie va conduce la înțelegerea factorilor generatori de succes; dificultăți și consecințe în formarea și dezvoltarea personalității preadolescenților. Preadolescența este vârsta contradicțiilor, dificultăților. Este o etapă de trecere de la copilărie la maturitate, este vârsta marilor transformări anatomice, fiziologice, fizice, psihice, sociale. E cert că ea este o vârstă decisivă în dezvoltarea personalității, în formarea identității. În această vârstă se evidențiază, în special, profilul relațional. Studiind literatura de specialitate, am stabilit că, componentele profilului relațional sunt în strânsă legătură cu sferile personală, familială, școlară, socială

O importanță deosebită în aceste sfere o are comunicarea cu părinții, pedagogii, semenii, cu persoanele semnificative, cu grupul extrașcolar [1, p. 425-434].

Astfel, sistemul valoric al preadolescentului este în formare. Pe parcursul preadolescenței are loc o analiză profundă și o apreciere serioasă a experienței individuale deja acumulate, are loc determinarea poziției de viață, precum și revizuirea atitudinii față de oameni, societate.

Prin educație se pot descoperi stadiile de dezvoltare ale conștiinței morale, regulile morale însușite de acesta și mai tarziu, chiar filozofia proprie în care se regăsește moralitatea fiecăruia. Valorile morale importante care necesită atenție sunt:

✓ **Onestitatea:** valorizează încrederea și onoarea. În orice relație socială încrederea este necesară, iar copilul trebuie să știe de mic că trebuie prețuită atât încrederea pe care ceilalți o au în

el, cât și încrederea pe care el le-o poate oferi altora. Această valoare se corelează direct cu diverse trăsături comportamentale, asemenea sincerității, minciunii, prefăcătoriei, manipulării, dar și cu principiile personale și curajul moral. De asemenea, responsabilitățile și respectarea promisiunilor reprezintă metode prin care se poate educa onestitatea.

✓ **Respectul:** a fi preocupat de demnitatea, valoarea și autonomia celor din jur, dar și a propriei sale persoane; a-i trata pe ceilalți civilizată, a folosi normele de politețe atunci când sunt necesare în interacțiunile sociale, a accepta, fără prejudecăți, diferențele individuale, a se abține de la violență sau intimidări. Acestea sunt doar câteva dintre caracteristicile pe care educația în familie le poate forma pentru a dezvolta respectul la individ.

✓ **Responsabilitatea,** corelată cu onestitatea, reprezintă recunoașterea și îndeplinirea atribuțiilor proprii. Se poate educa prin intermediul autodiscipliniei, perseverenței, recunoașterea propriilor greșeli dar și a propriilor succese.

✓ **Dreptate și corectitudine.** Această trăsătură influențează direct luarea deciziilor corecte și afectează moralitatea foarte grav în cazul în care nu este dezvoltată. Se bazează pe luarea deciziilor într-un mod cât mai obiectiv, lipsit de prejudecăți.

✓ **Spirit civic și cetățenesc** înseamnă recunoașterea și îndeplinirea obligațiilor sociale, protecția mediului, participarea la procesul democratic, și, mai ales, supunerea în fața legii [5, p. 29].

În concluzie, afirmăm că experiența de viață și practica educațională demonstrează că dacă omul nu învață sistematic, nu se perfecționează continuu, nu este în stare să facă față cerințelor contemporane de existență. De aici, reiese că trebuie să cunoaștem și să dezvoltăm baza valorilor morale. Astfel, copilul va putea aprecia comportamentele și atitudinile generate din aceste valori și chiar le va însuși în propria filozofie morală, urmînd ca și el să le susțină mai departe. În aceeași măsură, comportamentele care sunt consecință a unor trăsături morale negative trebuie să fie descurajate, fie prin pedepse, în special, la vârsta preadolescentă, sau prin alte metode educative, la vârste mai mari, asemenea comunicării deschise.

Bibliografie

1. Beșleaga, D., Cadrul relațional al preadolescentului – factor generator de dificultăți și consecințe pentru formarea identității, În: Analele Științifice ale doctoranzilor UPS „Ion Creangă”, 2008, vol.7, partea II, p.425-434.
2. Bunescu, Gh., Educația părinților – strategii și programe, Chisinau, Lumina, 1995.
3. Cuznețov, L., Educație prin optim axiologic. Teorie și practică, Chișinău, Primex-com SRL, 2010.
4. Pâslaru, V., Valoare și educație axiologică: definiție și structurare, În: Didactica Pro, 2006, nr.1 (35), p. 3-8.
5. Sorici, O., Fundamente pedagogice ale formării competențelor parentale în contextual educației axiologice. Teza de doctor în pedagogie, Chișinău, 2013, U.P.S. I. Creangă.
6. Vîrlan, M., Problema comportamentului deviant la preadolescenții contemporani. Teză de doctor în psihologie, Chișinău, 2003.